Συνέντευξη του πολιτικού οικολόγου-ερευνητή Φελίπε Μιλανέζ: «Η Λατινική Αμερική είναι μια περιοχή αγώνα, και η Βραζιλία το απέδειξε αυτό για άλλη μια φορά»

Συνέντευξη-επιμέλεια της συνέντευξης: Γιώργος Βελεγράκης

Ο Φελίπε Μιλανέζ (Felipe Milanez) είναι πολιτικός οικολόγος, ερευνητής-δημοσιογράφος και καθηγητής στο Ινστιτούτο IHAC (Instituto de Humanidades, Artes e Ciências Professor Milton Santos) του Ομοσπονδιακού Πανεπιστημίου της Μπαΐα (Universidade Federal da Bahia).

Η έρευνα και η κινηματική του δράση εστιάζει στην περιοχή του Αμαζονίου, στους αυτόχθονες πληθυσμούς και στους κοινωνικούς αγώνες για τη γη στη Βραζιλία.

Στη συνομιλία του με τον Γιώργο Βελεγράκη για το Jacobin Greece αναλύει την εκλογική νίκη του Λούλα, τον διαχρονικό αγώνα του λαού της Βραζιλίας κατά του φασισμού και υποστηρίζει ότι στη Βραζιλία πρόσφατα δεν έχασε μόνο ο Μπολσονάρου αλλά ένα διεθνές ακροδεξιό δίκτυο που ξεκινάει από τις ΗΠΑ και φτάνει μέχρι την Big Tech και τους μεγαλογαιοκτήμονες στη Λατινική Αμερική.

Η συζήτηση δημοσιεύεται σε δύο μέρη. Ακολουθεί το πρώτο μέρος.

ΜΕΡΟΣ Α

1. **Πώς ερμηνεύεις το κύμα των 10 εκατομμυρίων επιπλέον ψήφων που του χάρισαν τη νίκη στον Λούλα; Ποιες κοινωνικές δυνάμεις τον στήριξαν;**

Felipe Milanez: Ο λαός. Η κύρια κοινωνική δύναμη πίσω από τη νίκη του Λούλα ήταν ο ίδιος ο λαός, μέσα από ένα εξαιρετικό κύμα λαϊκής κινητοποίησης που εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη χώρα. Το πρώτο σημείο καμπής ήταν οι φοιτητές. Αμέσως μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του πρώτου γύρου, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Ομοσπονδιακού Πανεπιστημίου Fluminense (UFF), στο Νιτερόι της πολιτείας του Ρίο ντε Τζανέιρο, βγήκαν στους δρόμους. Αυτό πυροδότησε ένα ευρύτερο κάλεσμα για κινητοποίηση με επικεφαλής τη νεολαία. Από εκείνη τη στιγμή, οι δρόμοι άρχισαν να γεμίζουν, οι καλλιτέχνες εντάχθηκαν στο κίνημα, η κινητοποίηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εντάθηκε και την εκστρατεία ανέλαβε ο λαός, από τη βάση.

Στον πρώτο γύρο, η εκστρατεία του Λούλα ήταν σχετικά υποτονική, έως και κάπως αλαζονική, πιστεύοντας ότι η νίκη θα ερχόταν εύκολα. Αλλά οι άνθρωποι κατάλαβαν ότι ο φασισμός δεν ηττάται τόσο εύκολα και ότι οι κίνδυνοι ήταν τεράστιοι. Υπήρχε η απειλή για το Σύνταγμα, ο κίνδυνος μιας νέας δικτατορίας και η πιθανότητα οι πολιτοφυλακές (militias) —το βραζιλιανικό ανάλογο της μαφίας, ιδιαίτερα ισχυρές στο Ρίο ντε Τζανέιρο— να πάρουν την εξουσία μέσω του Φλάβιο Μπολσονάρου, ο οποίος κατηγορείται εδώ και καιρό για διασυνδέσεις με πολιτοφύλακες (*milicianos*) και τα εγκληματικά δίκτυα.

Όλα αυτά αναβίωσαν τον φόβο και τον τρόμο που βιώθηκαν κατά τα χρόνια του Μπολσονάρου. Αμέσως μετά τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου, ο Φλάβιο Μπολσονάρου πανηγύρισε τον έλεγχο του Κογκρέσου, ιδιαίτερα της Ομοσπονδιακής Γερουσίας, και ανακοίνωσε την πρόθεσή του να εισαγάγει συνταγματικές αλλαγές, δήθεν για την υπεράσπιση της δημοκρατίας. Αυτό δημιούργησε ένα ευρύ αίσθημα στον κόσμο ότι πρέπει να υπερασπιστεί την ίδια τη δημοκρατία, και ιδιαίτερα το δημοκρατικό Σύνταγμα του 1988.

Οι δέκα εκατομμύρια επιπλέον ψήφοι προήλθαν από αυτή την εξαιρετική λαϊκή κινητοποίηση. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας, την περιοχή που υπήρξε καθοριστική για την εξασφάλιση της νίκης του Λούλα, προσφέροντας ένα συντριπτικό εκλογικό πλεονέκτημα. Ενώ ο Φλάβιο Μπολσονάρου έχασε ψήφους σε 585 δήμους (περίπου το ένα τρίτο των πόλεων της περιοχής), ο Λούλα αύξησε το ποσοστό του σχεδόν σε ολόκληρη την περιοχή — στο 98,7% των δήμων, σύμφωνα με έρευνα που δημοσίευσε η *Folha de S.Paulo*.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Σαλβαδόρ, η πόλη όπου ζω. Στον πρώτο γύρο, ο Λούλα έλαβε το 65,26% των ψήφων, έναντι 27,03% του Φλάβιο Μπολσονάρου. Στον δεύτερο γύρο, η δημοτική αρχή, η οποία είναι πολιτικά σύμμαχος με τον Φλάβιο Μπολσονάρου και είχε υποστηρίξει δημόσια τον ακροδεξιό υποψήφιο, διέπραξε αυτό που θεωρώ εκλογικό έγκλημα, αποσύροντας τον στόλο των αστικών λεωφορείων της πόλης από την κυκλοφορία. Οι δημόσιες συγκοινωνίες υποτίθεται ότι θα λειτουργούσαν κανονικά και δωρεάν για διευκόλυνση της πρόσβασης στα εκλογικά τμήματα. Αυτό ήταν ένα μείζον σκάνδαλο, που καταγγέλθηκε από το Κόμμα Εργαζομένων (PT), και ένας από τους λόγους για τους οποίους οι ώρες ψηφοφορίας παρατάθηκαν κατά δύο ώρες. Ωστόσο, παρά τη δολιοφθορά αυτή, που περιόρισε σοβαρά τις δημόσιες συγκοινωνίες και δυσκόλεψε την πρόσβαση των πολιτών στα εκλογικά κέντρα, εμφανίστηκε ένα εξαιρετικό δίκτυο αλληλεγγύης και λαϊκής κινητοποίησης. Οι άνθρωποι οργάνωσαν κοινές μετακινήσεις με αυτοκίνητα, βοήθησαν ο ένας τον άλλον και βρήκαν τρόπους να διασφαλίσουν ότι οι ψηφοφόροι μπορούσαν να ασκήσουν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα.

Το τελικό αποτέλεσμα ήταν εντυπωσιακό: το ποσοστό του Φλάβιο Μπολσονάρου υποχώρησε στο 26,76%, ενώ του Λούλα αυξήθηκε στο 73,24%. Αυτό αποτελεί ένα ισχυρό παράδειγμα του πώς η λαϊκή αλληλεγγύη και η κινητοποίηση από τη βάση ξεπέρασαν τις προσπάθειες παρεμπόδισης της δημοκρατικής συμμετοχής, αποδεικνύοντας την πολιτική αποφασιστικότητα του βραζιλιανικού λαού να υπερασπιστεί τη δημοκρατία. Ηλικιωμένοι άνθρωποι κατέβαλαν σχεδόν υπεράνθρωπες

προσπάθειες για να ψηφίσουν. Υπήρξαν απίστευτα συγκινητικές σκηνές ηλικιωμένων σε αναπηρικά αμαξίδια, κατακεκλιμένων ατόμων ή ανθρώπων που αντιμετώπιζαν σοβαρές σωματικές δυσκολίες, οι οποίοι υποβοηθούνταν για να φτάσουν στα εκλογικά τμήματα. Οι νεότερες γενιές συνειδητοποίησαν βαθιά τη σημασία της ψήφου τους. Υπήρχε ένα τεράστιο αίσθημα αλληλεγγύης, με τους ανθρώπους να οργανώνονται συλλογικά για να διασφαλίσουν τη μεγαλύτερη δυνατή προσέλευση.

Υπήρξαν επίσης εκλογικές ανατροπές σε ολόκληρη τη χώρα, ιδιαίτερα στο εσωτερικό της βορειοανατολικής Βραζιλίας, όπου ο Λούλα κατάφερε να ανατρέψει τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου σε μεγάλο αριθμό δήμων. Ο Φλάβιο Μπολσονάρου έχασε επίσης μέρος της πολιτικής υποστήριξης που έλαβε στον πρώτο γύρο, καθώς ορισμένοι δήμαρχοι και τοπικοί πολιτικοί ηγέτες απέσυραν τη στήριξή τους ή υιοθέτησαν ουδέτερη στάση. Αλλά ο καθοριστικός παράγοντας ήταν αυτή η λαϊκή κινητοποίηση, τόσο στους δρόμους όσο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η οποία εξαπλώθηκε σε όλη τη χώρα και άλλαξε το πολιτικό κλίμα.

Αυτή η νίκη αποδεικνύει ότι η βραζιλιανική κοινωνία δεν είναι εγγενώς δεξιά ή συντηρητική. Όταν οι άνθρωποι έχουν πραγματικό χώρο και ευκαιρία να συμμετάσχουν πολιτικά, μπορούν να κινητοποιηθούν για να υπερασπιστούν τη δημοκρατία και τη λαϊκή κυριαρχία. Αυτές οι εκλογές σημαδεύτηκαν από χειραγώγηση μέσω των πλατφορμών της Meta και από διεθνείς παρεμβάσεις, ιδιαίτερα από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, παρά τις δυνάμεις αυτές, όταν ο βραζιλιάνικος λαός είχε τη δυνατότητα να ψηφίσει, ψήφισε για την υπεράσπιση της κυριαρχίας του.

2. **Ποιες είναι οι «νίκες» και ποιοι είναι οι «νικητές» μετά την επικράτηση του Λούλα; Τι γίνεται με τα κοινωνικά κινήματα, τους αυτόχθονες πληθυσμούς και άλλες υποτελείς ομάδες;**

Felipe Milanez: Η αλήθεια είναι ότι το αυτόχθονο κίνημα υπέστη μια μείζονα εκλογική ήττα σε αυτές τις εκλογές, αφού δεν κατάφερε να εδραιώσει τη *bancada do cocar* (την «κοινοβουλευτική ομάδα του φτερωτού στεφανιού»), όπως το αυτόχθον κίνημα αποκαλούσε το αίτημα για μια αυτόχθονη κοινοβουλευτική ομάδα. Κατάφεραν, βέβαια, να επανεκλέξουν την ομοσπονδιακή βουλευτή Σόνια Γκουαζαζάρα (Sônia Guajajara) στο Σάο Πάολο για το Κογκρέσο, αλλά με μόλις το ένα τρίτο των ψήφων που είχε λάβει το 2022, επωφελούμενη από την εξαιρετική εκλογική επίδοση της συνυποψήφιάς της Έρικα Χίλτον (Erika Hilton). Κανένας άλλος αυτόχθονας υποψήφιος δεν εξελέγη στο Κογκρέσο από καμία άλλη περιοχή της χώρας. Αυτό είναι κάτι που το αυτόχθον κίνημα πρέπει να συζητήσει πολύ σοβαρά.

Ωστόσο, πρέπει να διακρίνουμε την εκλογική επίδοση των αυτόχθονων υποψηφιοτήτων από την πολιτική κινητοποίηση και τους αγώνες των ίδιων των αυτόχθονων λαών στους τόπους τους. Οι αυτόχθονες κοινότητες κινητοποιήθηκαν όπως και ο υπόλοιπος, αν και ήταν κατακερματισμένες από την επιρροή του μπολσοναρισμού και από διαιρέσεις που προωθήθηκαν από τοπικές ελίτ, μεγάλους γαιοκτήμονες, υλοτόμους και παράνομους μεταλλωρύχους χρυσού, οι οποίοι προσπαθούν συνεχώς να εξαγοράσουν ή να διαφθείρουν ορισμένους αυτόχθονες ηγέτες —αν και αυτοί αντιπροσωπεύουν μια

μειοψηφία. Παρά τις διαιρέσεις αυτές, αν δούμε τα εκλογικά αποτελέσματα, οι αυτόχθονες λαοί υπερασπίστηκαν συντριπτικά τη δημοκρατία και ψήφισαν τον Λούλα. Το ίδιο συνέβη μεταξύ των κοινοτήτων Κιλομπόλα (Quilombola), των αγροτών και άλλων παραδοσιακών πληθυσμών.

Ο εκλογικός χάρτης αποτυπώνει ένα πολύ σημαντικό γεωγραφικό και πολιτικό μοτίβο. Οι περιοχές που κυριαρχούνται από μεγάλες γαιοκτησίες, ιδιαίτερα εκτεταμένες καλλιέργειες σόγιας, τείνουν να δείχνουν ισχυρότερη υποστήριξη σε φασίστες και συντηρητικούς υποψηφίους. Αντίθετα, περιοχές με οικισμούς της αγροτικής μεταρρύθμισης, αυτόχθονα εδάφη και παραδοσιακές κοινότητες τείνουν να ψηφίζουν πιο προοδευτικά. Αυτό μας λέει κάτι θεμελιώδες για τη σχέση μεταξύ γης, εδαφικών δικαιωμάτων, κοινωνικής οργάνωσης και πολιτικής συνείδησης στη Βραζιλία.

Αλλά το κοινωνικό κίνημα που πραγματικά ξεκίνησε αυτή την ιστορική εκλογική ανατροπή ήταν το φοιτητικό κίνημα. Αυτό συνδέεται άμεσα με την απειλή που αντιπροσώπευε ο Φλάβιο Μπολσονάρου και το πολιτικό του σχέδιο για ιδιωτικοποίηση των δημόσιων πανεπιστημίων και υπονόμευση των κοινωνικών κατακτήσεων των τελευταίων δύο δεκαετιών. Από την εισαγωγή των πολιτικών θετικών δράσεων και των φυλετικών ποσοστώσεων στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι οποίες στη συνέχεια εδραιώθηκαν μέσω ομοσπονδιακής νομοθεσίας, τα ομοσπονδιακά πανεπιστήμια της Βραζιλίας υπέστησαν βαθύ μετασχηματισμό. Ιδρύματα που ιστορικά προορίζονταν για τις λευκές ελίτ έγιναν όλο και πιο προσβάσιμα στις εργατικές τάξεις, στους Μαύρους Βραζιλιανούς, στους αυτόχθονες λαούς και σε ιστορικά αποκλεισμένες κοινότητες. Το φοιτητικό κίνημα που βγήκε στους δρόμους ήταν επομένως ένα γνησίως λαϊκό κίνημα.

Στην Μπαΐα, για παράδειγμα, οι φοιτητικές κινητοποιήσεις ήταν ορατά και συντριπτικά από τον μαύρο πληθυσμό. Είδαμε ανθρώπους από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα την εργατική τάξη, αυτόχθονες κοινότητες, παραδοσιακούς πληθυσμούς και φοιτητές να αγωνίζονται για να προστατεύσουν το μέλλον τους. Και αυτή η κινητοποίηση εξαπλώθηκε πέρα από τα πανεπιστήμια. Οι φοιτητές κινητοποίησαν τις οικογένειές τους, τις κοινότητές τους και τα κοινωνικά τους δίκτυα. Το πανεπιστήμιο ενεπλάκη ενεργά στην υπεράσπιση της δημοκρατίας, οργανώνοντας καθημερινές διαδηλώσεις καθ' όλη τη διάρκεια των τριών εβδομάδων μεταξύ των δύο γύρων. Στο Ομοσπονδιακό Πανεπιστήμιο της Μπαΐα (UFBA), τα μαθήματα ανεστάλησαν την Παρασκευή πριν και τη Δευτέρα μετά τις εκλογές, ώστε οι φοιτητές να μπορέσουν να ταξιδέψουν στις ιδιαίτερες πατρίδες και τα εδάφη τους για να ψηφίσουν. Επιστρέφοντας στα εδάφη τους, μετέφεραν επίσης πληροφορίες για να ανατρέψουν τις ψήφους στις κοινότητές τους.

Το φοιτητικό κίνημα διαδραμάτισε τόσο καθοριστικό ρόλο, που βοήθησε να μετατραπεί μια προεκλογική εκστρατεία σε έναν ευρύ λαϊκό αγώνα για τη δημοκρατία, τη δημόσια εκπαίδευση, τα κοινωνικά δικαιώματα και το μέλλον της χώρας.

3. **Ποιοί έχουν ηττηθεί; Ποιοι είναι αυτοί που ακολούθησαν τον Μπολσονάρου και γιατί;**

Felipe Milanez: Ο παγκόσμιος φασισμός υπέστη μια μείζονα ήττα. Η Βραζιλία δεν νίκησε απλώς την οικογένεια Μπολσονάρου. Νικήσαμε κάτι πολύ μεγαλύτερο: ένα πολιτικό σχέδιο συνδεδεμένο με

μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, τη Big Tech και τη διεθνή ακροδεξιά. Αυτό που ηττήθηκε στη Βραζιλία δεν ήταν απλώς ένας προεδρικός υποψήφιος, αλλά ένα ευρύτερο διεθνές κίνημα.

Το ίδιο το γεγονός ότι ένα μέλος της οικογένειας Μπολσονάρου μπόρεσε να ανταγωνιστεί σοβαρά τον Λούλα για την προεδρία είναι εξαιρετικό και βαθιά ανησυχητικό. Αντικατοπτρίζει τον βαθμό στον οποίο τα διεθνή ακροδεξιά δίκτυα, η εταιρική ισχύς και οι ψηφιακές πλατφόρμες έχουν μετασχηματίσει το πολιτικό τοπίο. Ο Τραμπ έχασε. Ο Μιλέι έχασε. Ολόκληρο το διεθνές δίκτυο της συντηρητικής, αυταρχικής και φασιστικής ακροδεξιάς υπέστη πολιτική ήττα. Η Βραζιλία έδειξε ότι ο φασισμός μπορεί να ηττηθεί μέσω της δημοκρατικής κινητοποίησης.

Ο Ζαΐρ Μπολσονάρου βρίσκεται τώρα στη φυλακή. Η Βραζιλία διδάσκει στον κόσμο κάτι σημαντικό σχετικά με το πώς μπορεί να υπερασπιστεί η δημοκρατία. Δείχνει επίσης ότι έχουμε διδαχθεί από την ιστορική εμπειρία της στρατιωτικής δικτατορίας και τις καταστροφικές της συνέπειες.

Αλλά η πολιτική φατρία των Μπολσονάρου παραμένει ενεργή. Δύο από τους γιους του Μπολσονάρου, ο Εδουάρδο (Eduardo) και ο Φλάβιο (Flávio), είναι πλέον φυγάδες στις Ηνωμένες Πολιτείες. Άλλοι δύο παραμένουν στη Βραζιλία: ο Κάρλος (Carlos), ο οποίος ερευνάται για σχέσεις με την πολιτοφυλακή, και ο Ζαΐρ Ρενάν (Jair Renan), ο οποίος ερευνάται για διαφθορά και οικονομικά εγκλήματα, εγείροντας ερωτήματα για το πολιτικό του μέλλον. Η Μισέλ Μπολσονάρου (Michelle Bolsonaro), σύζυγος του Ζαΐρ, η οποία εξελέγη γερουσιαστής, είναι ίσως το μόνο εξέχον μέλος της οικογένειας που δεν έχει εμπλακεί άμεσα σε παρόμοιου τύπου εγκληματικές κατηγορίες. Είναι ενδιαφέρον ότι οι γιοι του Μπολσονάρου δεν την αποδέχονται. Έτσι, στις προεδρικές εκλογές, η οικογένεια υπέστη μια ιστορική ήττα. Ωστόσο, δεν πρέπει να υποτιμήσουμε τη δύναμη της ακροδεξιάς.

Στο Κογκρέσο υπήρξε μια τεράστια νίκη για τις πολιτικές δυνάμεις που συνδέονται με τη Big Tech και για τις παραδοσιακές μορφές τοπικής πολιτικής κυριαρχίας, ιδιαίτερα το *coronelismo* —το σύστημα πολιτικού ελέγχου που ασκείται από τοπικούς κομματάρχες μέσω πελατειακών σχέσεων. Η οικογένεια Μπολσονάρου ηττήθηκε στην προεδρική κούρσα, αλλά οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις που συντηρούν τον μπολσοναρισμό παραμένουν. Γι' αυτό η ήττα του φασισμού δεν έχει ολοκληρωθεί. Είναι ένας συνεχής πολιτικός αγώνας.

4. **Άρα, ο Λούλα κέρδισε, αλλά η ακροδεξιά κατέχει την πλειοψηφία στο Κογκρέσο. Τι σημαίνει αυτή η αντίφαση για την πολιτική σκηνή της Βραζιλίας την επόμενη περίοδο;**

Felipe Milanez: Η προέλαση της ακροδεξιάς στο Κογκρέσο υπήρξε ιδιαίτερα δραματική σε ορισμένες πολιτείες, ειδικά στον Νότο, τον Νοτιοανατολικό και τον Δυτικό Αμαζόνιο. Στη Σάντα Καταρίνα, γίναμε μάρτυρες αυτού που θα περιέγραφα ως διαδικασία ναζιστικοποίησης κατά τη διάρκεια αυτών των εκλογών. Μία από τις δύο υποψήφιες που εξελέγησαν στη Γερουσία είναι μια γυναίκα που ασπάζεται ανοιχτά τη φασιστική πολιτική. Λίγο μετά την εκλογή της, βιντεοσκοπήθηκε να περπατά στους δρόμους κρατώντας μαστίγιο, ανακαλώντας το μαστίγωμα των δούλων.

Ο άλλος εκλεγμένος, ο Κάρλος Μπολσονάρου, προέρχεται από το Ρίο ντε Τζανέιρο, όπου η πολιτική ιστορία της οικογένειας Μπολσονάρου συνδέεται στενά με τον κόσμο των πολιτοφυλακών. Η εκλογή του αντιπροσωπεύει έναν βαθύ μετασχηματισμό στο πολιτικό τοπίο της Σάντα Καταρίνα.

Αυτή η αντίφαση θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από τη βραζιλιανική κοινωνία τα επόμενα χρόνια. Θα είναι απαραίτητο να διατηρηθεί η λαϊκή κινητοποίηση, να παραμείνουν οι άνθρωποι στους δρόμους και να αντιμετωπιστούν οι προσπάθειες υπονόμευσης ή διάλυσης της δημοκρατίας.

Αυτές οι εκλογές σηματοδότησαν επίσης το τέλος αυτού που έγινε γνωστό ως *προεδρευόμενος συνασπισμός* (*coalition presidentialism*), ο οποίος χαρακτήρισε τη (νέα) δημοκρατία της Βραζιλίας μετά τη στρατιωτική δικτατορία του 1964–1985, ιδιαίτερα μετά τις προεδρικές εκλογές του 1989. Εκείνο το μοντέλο προεδρευόμενου συνασπισμού, που βασιζόταν στην πολιτική διαπραγμάτευση και τη συνδιαλλαγή, έχει φτάσει στα όριά του. Σήμερα, δεν υπάρχει καμία δυνατότητα συμβιβασμού με τον φασισμό και την ακροδεξιά.

Αυτό που χρειάζεται αντιθέτως είναι η ριζοσπαστικοποίηση της δημοκρατικής πολιτικής, ο δημοκρατικός μετασχηματισμός της δημοκρατίας, και ο Λούλα θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι λαϊκές τάξεις, που ήταν υπεύθυνες για την εκλογή της κυβέρνησής του, εκπροσωπούνται γνησίως και βλέπουν τα αιτήματά τους να ικανοποιούνται.

Το μέλλον της βραζιλιανικής δημοκρατίας, όπως και της δημοκρατίας οπουδήποτε αλλού, θα εξαρτηθεί από την ικανότητα της κοινωνίας να διατηρήσει αυτή την κινητοποίηση και να αντιμετωπίσει την προέλαση του φασισμού, αντί να προσπαθεί να τον αφομοιώσει μέσω των παραδοσιακών μηχανισμών της πολιτικής διαλλαγής.

(….)

*Πηγή φωτογραφίας: Wikimedia Commons